

ALUEELLISET TAIDETOIMIKUNNAT

Suomessa on 13 alueellista taidetoimikuntaa, jotka muodostavat taiteen keskustoimikunnan ja valtion taidetoimikuntien ohella osan taiteen edistämisen kokonaisjärjestelmästä.

Tarkastuksen ensisijaisena tavoitteena on ollut arvioida alueellisten toimikuntien toimintaa suhteessa niille asetettuihin tavoitteisiin. Tarkastuksen keskeisinä kohteina ovat olleet toimikuntien asema ja tehtävät sekä niissä tapahtuneet muutokset, talous ja taloushallinto, toiminnan ulkoinen ja sisäinen ohjaus, avustus- ja apurahatoiminta sekä seuranta ja valvonta.

Alueelliset taidetoimikunnat, alun perin läänien taidetoimikunnat on perustettu 1960 –luvun lopussa aluepoliittisilla perusteilla. Lääninhallitukset määräävät toimikuntien jäsenet. Toimikuntien hallintohenkilökunta kuuluu lääninhallinnon organisaatioon. Lääninhallinto suorittaa omista määrärahoistaan näiden henkilöiden palkkausmenot. Opetusministeriö osoittaa taidetoimikunnille määrärahat taiteen edistämistehtävien hoitamista varten.

Alueellisten taidetoimikuntien kokonaisrahoitus on ollut vuonna 2000 noin 35 Mmk, josta lääninhallitusten osuus on ollut noin 7.6 Mmk eli 22 %. Taidetoimikuntien vuosittaiset kokonaismenot ovat olleet toimikunnittain keskimäärin noin 2.7 Mmk. Toimikuntien taiteenedistämismäärärahojen kokonaismäärä on pysytellyt viimeisen 25 vuoden aikana reaalisesti samalla tasolla. Koko taidetoimikuntajärjestelmän merkitys ei ole kovin suuri opetusministeriön taide- ja kulttuurisektorin rahoituksessa. Taidetoimikuntajärjestelmässä puolestaan alueellisten taidetoimikuntien rahoitusosuus on myös varsin pieni.

Tarkastuksessa on havaittu, että taidetoimikuntien hallintomenojen budjetointi valtion talousarvioon ei ole tapahtunut kaikilta osin taiteen edistämisen järjestelyä koskevan lain mukaan. Näitä menoja on nimittäin budjetoitu lähes toiminnan alkuvuosista lähtien suoritettavaksi myös veik-

kauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja vastaavista määrärahoista. Vuonna 2001 näihin varoihin oli budjetoitu 7.5 Mmk. Tarkastusvirasto on katsonut, että taidetoimikuntien hallintomenojen budjetointi on korjattava vastaamaan mainitun lain säännöksiä.

Tarkastuksessa alueellisista taidetoimikunnista on ollut varsin vaikea muodostaa kuvaa siitä, ovatko ne yleensä toimineet tehokkaasti, taloudellisesti ja vaikuttavasti. Perussyynä tähän on se, että näiden kysymysten arvioimiseksi ei ole toistaiseksi olemassa arviointivälineitä. Alueellisilla taidetoimikunnilla on kuitenkin tarkastuksen perusteella ilmeisen merkittävä ja tärkeä asema alueellisesti taiteen edistämisessä.

Toimikuntien ulkoisesta raportoinnista ei ole voinut myöskään muodostaa sellaista yhtenäistä kuvaa, joka olisi mahdollistanut toimikuntien toiminnan ja niiden tuloksellisuuden vertailun. Vertailu edellyttää tarkastusviraston näkemyksen mukaan toimikunnista vuosittain laadittavaa yhtenäistä raporttia.

Tarkastuksen perusteella alueellisten taidetoimikuntien asema suhteessa valtion taidetoimikuntajärjestelmään ja lääninhallintoon on ongelmallinen. Taidetoimikunnat ovat jääneet valtion taidetoimikuntajärjestelmän osana varsin irralliseksi, vaikka koko järjestelmän pitäisi rakentua yhteiseen tavoiteasetteluun. Tämä irrallisuus on vielä korostunut taide- ja lääninhallinnon kehittämistyössä, jossa alueellisia taidetoimikuntia on ensisijaisesti pyritty tarkastelemaan lääninhallinnon osana. Tarkastusvirasto on katsonut, että alueelliset taidetoimikunnat tulisi liittää toiminnallisesti sekä myös hallinnollisesti kiinteämmin valtion taidetoimikuntajärjestelmään. Samalla tulee arvioida kokonaan uudelleen alueellisten taidetoimikuntien asema lääninhallinnon yhteydessä.

Useissa eri yhteyksissä on esitetty alueellisten taidetoimikuntien hallintohenkilöstön siirtämistä lääninhallituksista joko opetusministeriöön tai taiteen keskustoimikunnan alaisuuteen. Esimerkiksi eduskunnan sivistysvaliokunta on edellyttänyt tämän henkilöstön siirtämistä taiteen keskustoimikunnan alaisuuteen. Vaikka asia on sisältynyt jopa opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmaan, asia ei ole kuitenkaan edennyt.

Tarkastushavaintojen mukaan opetusministeriön sekä lääninhallitusten alueellisiin toimikuntiin kohdistama tulosohjaus on ollut monilta osin puutteellista, epäselvää ja epätarkkaa. Tämä asiantila on johtunut osittain paitsi toimikuntien epämääräisestä hallinnollisesta asemasta myös siitä, että tulosohjauksen perustana oleva tietopohja ei ole ylipäätään mahdollistanut tehokasta ohjausta. Vastaava puute on ollut löydettävissä myös strategisesta ohjauksesta: valtakunnallisella ja alueellisella tasolla ei ole toistaiseksi pystytty luomaan sellaista taidepoliittista strategiaa, joka olisi edesauttanut yhtäältä opetusministeriön alueellisiin taidetoimikuntiin kohdistamaa ohjausta sekä toisaalta alueellisten taidetoimikuntien toiminnan kohdentamista.

Taiteen edistämiseen liittyvä apuraha- ja avustustoiminta on perinteisesti muodostanut keskeisimmän toimikuntien toimintalohkon. Tähän käytettiin vuonna 2000 n. 14 Mmk. Apurahatoiminta on viime vuosina määrällisesti ohittanut avustustoiminnan. Vuonna 2000 apurahatoimintaan käytettiin toimikunnissa lähes 10 Mmk. Tarkastuksessa on havaittu, että tämän toiminnan harjoittamisen lainsäädännölliset perusteet ovat kuitenkin puuttuneet: taiteilijaprofessorien viroista ja valtion taitelija-apurahoista annettu laki (734/69) sekä vastaava asetus (845/69) sisältävät säännökset vain valtion taidetoimikuntien myöntämistä valtion taitelija-apurahoista, niiden määristä ja myöntämisestä. Mikäli alueelliset taidetoimikuntien halutaan edelleenkin myöntävän näitä apurahoja, tarkastusvirasto on katsonut, että säännöksiä tulee tältä osin täydentää. Edelleen tarkastuksessa on havaittu, että valtionapuprosessien hallintokäytännöt ovat toimikunnissa hieman toisistaan poikkeavia.

Alueellisten taidetoimikuntien harjoittama taiteen sektorin seuranta tulisi tarkastusviraston mukaan ulottaa koskemaan kuntasektorin kulttuuritoiminnan seurannan lisäksi koko alueellista taidesektoria. Tarkastuksen perusteella myös alueellisten taidetoimikuntien omaan toimintaansa kohdistama arviointi tarvitsee lisää systemaattisuutta ja sisältöä. Lisäksi taidetoimikuntien taloushallinnon sisäinen ohjaus, valvonta ja tarkastus vaativat tarkastusviraston näkemyksen mukaan kehittämistoimenpiteitä.